

MINISTER
SPRAWIEDLIWOŚCI

Warszawa, 11 czerwca 2021 r.

DLPK-V.0512.4.2021

Pan
Aleksander Pociąg
Przewodniczący Komisji Praw
Człowieka, Praworządności i Petycji

Szanowny Panie Przewodniczący,

w odpowiedzi na pismo z dnia 29 kwietnia 2021 r. (sygn. BPS.DKS.KPCPP.0330.10.2021) zawierające prośbę o stanowisko do petycji w sprawie podjęcia inicjatywy ustawodawczej dotyczącej zmiany art. 10 § 2 pkt 3 ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. – Kodeks wyborczy (Dz. U. z 2020 r. poz. 1319), dalej „*Kodeks wyborczy*”, w celu umożliwienia osobom ubezwłasnowolnionym korzystania z czynnego prawa wyborczego w wyborach do Parlamentu Europejskiego (P10-72/20), uprzejmie przedstawiam, co następuje.

Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych w art. 12 traktuje o „zdolności prawnej” osób niepełnosprawnych. Konwencja ta nie wymienia wprost prawa wyborczego w odniesieniu do osób niepełnosprawnych/ubezwłasnowolnionych. Warto jednak zauważyć, że Polska odnośnie do art. 12 złożyła oświadczenie interpretacyjne z 25 września 2012 r. w sprawie mocy obowiązującej Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych o następującej treści: *„Rzeczpospolita Polska oświadcza, że interpretuje art. 12 konwencji w sposób zezwalający na stosowanie ubezwłasnowolnienia, w okolicznościach i w sposób określony w prawie krajowym, jako środka, o którym mowa w art. 12 ust. 4, w sytuacji, gdy wskutek choroby psychicznej, niedorozwoju umysłowego lub innego rodzaju zaburzeń psychicznych osoba nie jest w stanie kierować swoim postępowaniem”*.

Celem instytucji ubezwłasnowolnienia jest ochrona interesów osoby, która nie jest w stanie samodzielnie pokierować swoim postępowaniem, dlatego też ustawodawca w art. 10 § 2 pkt 3 Kodeksu wyborczego pozbawił osoby ubezwłasnowolnione prawa wybierania w wyborach do Sejmu, Senatu, Parlamentu Europejskiego, Prezydenta Rzeczypospolitej, jak

również w wyborach do organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego oraz wyborach wójta.

Również Konstytucja RP w art. 62 pozbawia osoby ubezwłasnowolnione czynnego prawa wyborczego. W art. 62 ust. 1 Konstytucja RP stanowi, że obywatel polski ma prawo udziału w referendum oraz prawo wybierania Prezydenta Rzeczypospolitej, posłów, senatorów i przedstawicieli do organów samorządu terytorialnego, jeżeli najpóźniej w dniu głosowania kończy 18 lat. Jednocześnie w art. 62 ust. 2 Konstytucji RP zastrzeżono, że prawo udziału w referendum oraz prawo wybierania nie przysługuje osobom, które prawomocnym orzeczeniem sądowym są ubezwłasnowolnione lub pozbawione praw publicznych albo wyborczych.

Zakaz prawa wybierania, zawarty w art. 62 Konstytucji RP, tylko literalnie nie ma zastosowania do wyborów do Parlamentu Europejskiego. Natomiast ewentualne ustawowe rozszerzenie kręgu osób korzystających z praw wyborczych o osoby ubezwłasnowolnione jedynie w wyborach do Parlamentu Europejskiego wydaje się pozostawać w sprzeczności z celowościowym i systemowym unormowaniem Konstytucji RP w tym zakresie. Trudno uzasadnić prawo wyborcze osób ubezwłasnowolnionych tylko w wyborach do Parlamentu Europejskiego. Kodeks wyborczy w art. 10 § 2 komplementarnie wyklucza w ogóle czynne prawo wyborcze osób m.in. ubezwłasnowolnionych prawomocnym orzeczeniem sądu. Nie został przy tym wyróżniony (wykluczony) żaden rodzaj wyborów do organów przedstawicielskich. Takie unormowanie wydaje się być zgodne z celowościową i systemową wykładnią art. 62 ust. 1 Konstytucji RP.

Powyższe zagadnienie wpisuje się w szerszy kontekst prowadzonej debaty dotyczącej zarówno zniesienia w Polsce instytucji ubezwłasnowolnienia, jak również kwestii praw wyborczych osób niepełnosprawnych w polskim prawie wyborczym. W Ministerstwie Sprawiedliwości prowadzone są prace analityczno-koncepcyjne w obszarze zastąpienia instytucji ubezwłasnowolnienia modelem wspieranego podejmowania decyzji, zapewniającym możliwość decydowania we własnych sprawach każdej osobie w zakresie, na jaki pozwala jej rozeznanie i świadomość dokonywanych czynności prawnych. Na stronie Ministerstwa Sprawiedliwości w zakładce oznaczonej „*Co robimy*” utworzona została dodatkowa zakładka poświęcona likwidacji instytucji ubezwłasnowolnienia i promocji modelu wspieranego podejmowania decyzji gdzie m.in. omówiony został aktualny stan prawny i postępowanie w przedmiocie ubezwłasnowolnienia¹.

¹ <https://www.gov.pl/web/sprawiedliwosc/model-wspieranego-podejmowania-decyzji>.

Warto również wspomnieć, że w dniu 25 lutego 2021 r. w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski” pod pozycją 218 została opublikowana Uchwała nr 27 Rady Ministrów z dnia 16 lutego 2021 r. w sprawie przyjęcia dokumentu Strategia na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021–2030. Zgodnie z tym dokumentem przewidziano szereg zmian mających na celu udział osób z niepełnosprawnościami w wyborach oraz referendach, w tym w szczególności osób z niepełnosprawnością intelektualną, osób z problemami zdrowia psychicznego oraz osób w spektrum autyzmu. W tym zakresie prognozowane są zmiany prawa wyborczego.

Z poważaniem

Z up. Ministra Sprawiedliwości

Michał Woś

Sekretarz Stanu

/podpisano elektronicznie/